

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

ФЕЛИК ВАСИЛЬ ІВАНОВИЧ

УДК 342.95

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРОФІЛАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ**

12.00.07 адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора юридичних наук

Харків – 2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Харківському національному університеті внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ України.

Науковий консультант: доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України
МУЗИЧУК Олександр Миколайович,
Харківський національний
університет внутрішніх справ,
декан факультету № 1.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України
КУЛІШ Анатолій Миколайович,
Сумський державний університет,
директор навчально-наукового
інституту права;

доктор юридичних наук, професор
ФРОЛОВ Юрій Миколайович,
Бердянський університет
менеджменту і бізнесу,
декан юридичного факультету;

доктор юридичних наук, професор
КУЗЬМЕНКО Оксана Володимирівна,
Національна академія внутрішніх справ,
завідувач кафедри адміністративного
права і процесу.

Захист відбудеться 17 лютого 2017 р. о 9 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.700.01 у Харківському національному університеті внутрішніх справ за адресою: 61080, м. Харків, просп. Льва Ландау, 27.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Харківського національного університету внутрішніх справ за адресою: 61080, м. Харків, просп. Льва Ландау, 27.

Автореферат розісланий 14 січня 2017 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л.В. Могілевський

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Європейський шлях демократичного, правового та соціального розвитку, який обрала Україна, поставив цілий ряд завдань, серед яких найбільш актуальним є формування ефективних державних інститутів, здатних забезпечити верховенство права в державі, захист прав та свобод її громадян. Значною мірою виконанню цих завдань сприяє належним чином організована профілактична діяльність правоохоронних органів, насамперед Національної поліції України. В Концепції першочергових заходів реформування системи Міністерства внутрішніх справ зазначається, що правоохоронні органи, не відмовляючись від виконання основного завдання охорони правопорядку, мають змістити акцент своєї роботи на профілактику правопорушень. Відтак, одним із пріоритетних завдань діяльності новоутвореної Національної поліції проголошено профілактику правопорушень, запобігання їх негативних наслідків та забезпечення публічної безпеки і порядку в державі.

Незважаючи на важливість та пріоритетність такого напрямку правоохоронної діяльності органів поліції, як профілактика правопорушень, наукові дослідження, присвячені визначенню її особливостей не проводились. Крім того, національне законодавство не повною мірою регламентує всі аспекти профілактичної діяльності Національної поліції. Про це також свідчить відсутність спеціального законодавчого акта, присвяченого питанням профілактики правопорушень.

Деякі проблеми профілактичної діяльності різних правоохоронних органів тою чи іншою мірою досліджувались у працях А. І. Алексєєва, І. В. Арістової, О. М. Бандурки, О. А. Банчука, В. І. Барка, Д. М. Бахраха, О. І. Безпалової, Ю. П. Битяка, В. Т. Білоуса, О. П. Гетманець, С. М. Гусарова, Л. М. Давиденка, С. Ф. Денисюка, О. В. Джафарової, В. К. Звірбуля, В. М. Зінича, С. В. Ківалова, О. М. Ключова, В. В. Ковальської, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова, І. І. Комарницької, А. Т. Комзюка, Я. Ю. Кондратьєва, М. І. Корнієнка, М. В. Косюти, А. Р. Крусяна, О. В. Кузьменко, А. М. Куліша, К. Б. Левченко, О. М. Литвинова, М. В. Лошицького, Д. М. Лук'янця, С. В. Майстра, Т. Л. Маркелова, Н. П. Матюхіної, О. І. Миколенка, О. М. Музичука, О. В. Негодченка, В. Л. Ортинського, О. Ю. Салманової, О. Ю. Синявської, В. В. Сокурєнка, О. І. Остапенка, С. В. Петкова, Т. О. Пікуля, С. Г. Поволоцької, Л. І. Сопільника, Г. Й. Ткача, Ю. М. Фролова, С. В. Шестакова, Н. В. Янюка, О. В. Ящука тощо. Праці зазначених учених становлять основу формування наукових підходів до аналізу проблем профілактичної діяльності правоохоронних органів. Однак низка питань щодо видів, мети, завдань, функцій, засобів, форм та

методів профілактичної діяльності Національної поліції України, особливостей правового регулювання та організаційних засад її забезпечення висвітлені фрагментарно й потребують подальших досліджень.

Таким чином, важливість профілактичної діяльності Національної поліції України, недостатня розробленість теоретичних положень щодо її організації та здійснення, недосконалість правового забезпечення у даній галузі обумовлюють актуальність та важливість глибокого і всебічного наукового дослідження широкого кола питань, пов'язаних з адміністративно-правовим забезпеченням профілактичної діяльності Національної поліції України, а також її розвитком та удосконаленням відповідного законодавства в цій сфері.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до пп. 3.5, 5.7 Пріоритетних напрямків наукового забезпечення діяльності МВС України на період 2015–2019 років, затверджених наказом МВС України від 16 березня 2015 р. № 275, пп. 5.6, 7.3, 8.3 Пріоритетних напрямків наукових досліджень Харківського національного університету внутрішніх справ на період 2016–2019 років, схвалених Вченою радою Харківського національного університету внутрішніх справ 23 лютого 2016 р. (протокол № 2), планів науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт Харківського національного університету внутрішніх справ, зареєстрованих в Українському інституті науково-технічної і економічної інформації на 2014–2018 рр., – «Правоохоронна функція української держави» (номер державної реєстрації 0113U008192), «Адміністративна діяльність ОВС» (державна реєстрація № 0113U008186); «Реалізація та удосконалення адміністративного законодавства України» (номер державної реєстрації 0113U008197).

Мета і задачі дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає в тому, щоб на основі аналізу існуючих наукових підходів, а також чинного законодавства України і практики його реалізації визначити сутність та особливості адміністративно-правового забезпечення профілактичної діяльності Національної поліції України, а також шляхи його вдосконалення.

Для досягнення поставленої мети в дисертації необхідно вирішити такі основні *задачі*:

- сформулювати поняття профілактики правопорушень як напряму правоохоронної діяльності Національної поліції України та з'ясувати її особливості;

- охарактеризувати мету та завдання профілактичної діяльності Національної поліції України;

- узагальнити принципи та функції профілактичної діяльності Національної поліції України;

- окреслити об'єкт та предмет профілактичної діяльності Національної поліції України;

- визначити сучасний стан та місце адміністративно-правового регулювання в системі правових засад профілактичної діяльності Національної поліції України;

- сформулювати поняття адміністративно-правового статусу Національної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності та охарактеризувати його структуру;

- виявити місце та значення Національної поліції України в системі інших суб'єктів профілактичної діяльності;

- визначити поняття та систему компетенції та повноважень Національної поліції України як суб'єкта профілактичної діяльності;

- розглянути поняття та форми координації діяльності Національної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень;

- здійснити класифікацію видів та форм профілактичної діяльності Національної поліції;

- охарактеризувати методи профілактичної діяльності Національної поліції;

- визначити поняття, структуру та значення кадрового, інформаційно-аналітичного, фінансового, матеріально-технічного та інших видів забезпечення профілактичної діяльності Національної поліції;

- розробити практичні пропозиції щодо вдосконалення адміністративно-правового регулювання профілактичної діяльності Національної поліції України;

- надати рекомендації щодо оптимізації системи та структури Національної поліції України як суб'єкта профілактичної діяльності;

- запропонувати шляхи розвитку видів, форм та методів профілактичної діяльності Національної поліції України;

- визначити можливості використання зарубіжного досвіду з метою удосконалення профілактичної діяльності Національної поліції України.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають під час профілактичної діяльності Національної поліції України.

Предметом дослідження є адміністративно-правове забезпечення профілактичної діяльності Національної поліції України.

Методи дослідження. Відповідно до мети і задач дослідження в роботі використано сукупність методів та прийомів наукового пізнання як загальнотеоретичних, так і спеціально-наукових. Так, за допомогою гносеологічного методу дослідження було з'ясовано поняття, мету та завдання профілактичної діяльності Національної поліції, місце та

значення Національної поліції України в системі інших суб'єктів профілактичної діяльності (підрозділи 1.1, 1.2, 2.2). Використання аналітичного методу дозволило визначити адміністративно-правовий статус Національної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності та охарактеризувати її елементи, а також визначити компетенцію, повноваження та координацію органів поліції в досліджуваній сфері (підрозділи 2.1, 2.3, 2.4). Структурно-функціональний аналіз надав можливість визначити відповідність нормативно-правових актів у сфері регулювання профілактичної діяльності Національної поліції реальним суспільним відносинам у цій сфері (підрозділи 1.2, 1.5, 5.1). Порівняльно-правовий метод покладено в основу аналізу адміністративного законодавства у сфері регулювання профілактичної діяльності Національної поліції, а також принципів, функцій, об'єкта та предмета профілактичної діяльності органів поліції (підрозділи 1.3 1.5). За допомогою методу формально-логічного аналізу виявлено співвідношення видів, форм та методів профілактичної діяльності органів поліції (підрозділи 3.1 3.3), а також встановлено особливості різних видів забезпечення такої діяльності (підрозділи 4.1 4.4). Метод статистичного аналізу було використано під час роботи з офіційно-статистичними матеріалами, звітами про діяльність органів поліції, а також результатами соціологічних досліджень (підрозділи 4.3, 5.3). Використання індуктивного методу дозволило підтвердити висновок про необхідність удосконалення адміністративного законодавства у сфері регулювання профілактичної діяльності органів поліції, оптимізації її структури та системи (підрозділи 5.1 5.4).

Науково-теоретичне підґрунтя для виконання дисертації становлять наукові праці фахівців у галузі філософії, теорії управління, загальної теорії держави і права, адміністративного права, інших галузевих правових наук, у тому числі зарубіжних дослідників. Нормативною основою дослідження є Конституція України, чинні законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти, що визначають правові засади діяльності Національної поліції України в умовах адміністративної реформи. У ході дисертаційного дослідження було також використано законодавство низки зарубіжних країн, досвід яких щодо правового регулювання та організації профілактичної діяльності Національної поліції може бути використаний в Україні. Інформаційну та емпіричну основу дисертації становлять узагальнення практики діяльності Національної поліції, довідкові видання, статистичні матеріали.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що робота є однією з перших спроб на узагальненому рівні, з використанням сучасних методів пізнання та урахуванням новітніх

досягнень науки адміністративного права визначити сутність та особливості адміністративно-правового забезпечення профілактичної діяльності Національної поліції України, що дозволило обґрунтувати низку нових концептуальних положень і висновків, надати практичні рекомендації та пропозиції з досліджуваних питань. До найбільш значущих належать наступні:

вперше:

- надано авторське визначення категорії «адміністративно-правовий статус Національної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності» як регламентованої нормами адміністративного законодавства системи структурних елементів, що об'єднуються в цільовий, функціональний та організаційний блоки, завдяки яким органи поліції реалізують свої повноваження у сфері попередження вчинення правопорушень та злочинів;

- розмежовано поняття компетенції та повноважень Національної поліції у сфері профілактичної діяльності, визначено їх систему. До компетенції (предмета відання) Національної поліції в досліджуваній сфері віднесено: 1) складання протоколів про адміністративні правопорушення; 2) здійснення провадження в справах про адміністративні правопорушення; 3) здійснення заходів з попередження вчинення насильства в сім'ї та ін. Встановлено, що Національна поліція як суб'єкт профілактики правопорушень має такі повноваження: 1) здійснює своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події; 2) вживає заходів із забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях, зокрема під час проведення масових заходів, тощо;

- проведено порівняльний аналіз чинного законодавства у сфері регулювання кадрового забезпечення Національної поліції з тим, яке регламентувало кадрове забезпечення органів внутрішніх справ (міліції), що показав такі позитивні зміни: удосконалено систему професійної підготовки майбутніх поліцейських, підвищено ефективність системи післядипломної освіти поліцейських відповідно до їх спеціалізації, тобто фактично запроваджено спеціалізовану підготовку останніх; удосконалено систему перевірки відповідності поліцейського займаній посаді (атестація); підвищено рівень оплати праці, що безпосередньо впливає на престиж служби в органах поліції, тощо;

- для підвищення ефективності проведення Національною поліцією України спільних з іншими органами та громадськими формуваннями профілактичних заходів запропоновано утворити єдиний координуючий орган, обов'язковими представниками в якому мають бути працівники Національної поліції. Функціями цього координуючого органу визначено такі: організація та проведення спільних засідань та

нарад представників різних органів та установ, відповідальних за стан законності та правопорядку в державі та в окремих її регіонах; підготовка та подання на затвердження до відповідного органу місцевого самоврядування або Кабінету Міністрів України регіональних, міжрегіональних та загальнодержавних програм профілактики правопорушень; організація реалізації відповідних затверджених регіональних, міжрегіональних та загальнодержавних програм профілактики правопорушень; залучення для цього необхідних засобів та сил тощо;

- запропоновано розробити нову Концепцію реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період 2017–2020 рр., Положення про відділ дільничних офіцерів і шерифів Національної поліції, Інструкцію з організації профілактики правопорушень Національною поліцією, Типове положення про департамент (управління) превентивної діяльності центрального (територіального) органу поліції, визначено їх структуру та основні положення;

удосконалено:

- визначення поняття та особливостей профілактики правопорушень як напрямку правоохоронної діяльності Національної поліції, під якою запропоновано розуміти систему поліцейських заходів та повноважень, методів та способів їх реалізації, що здійснюються з метою попередження вчинення правопорушень або попередження чи зменшення їх негативних наслідків, зниження рівня правопорушень в державі та в окремих регіонах, забезпечення високого рівня публічної безпеки та порядку;

- розуміння мети та завдань профілактичної діяльності Національної поліції, при визначенні яких було акцентовано увагу на деталізації основних напрямків профілактичної роботи органів поліції, встановлено мету та завдання кожного з цих напрямків;

- характеристику системи принципів та функцій профілактичної діяльності Національної поліції. При систематизації принципів було з'ясовано співвідношення міжнародних та національних принципів, виявлено нові для вітчизняної науки адміністративного права принципи профілактичної діяльності. Характеристика функцій здійснювалась виходячи із двох змістовних значень базової категорії «функція», зокрема з'ясовано види функцій профілактичної діяльності у розумінні конкретних дій органів поліції та призначення профілактичної діяльності;

- підхід до розмежування об'єкта та предмета профілактичної діяльності Національної поліції, критерії їх відмежування, конкретизовано об'єкти та предмети профілактичної діяльності в різних напрямках такої діяльності;

– визначення місця адміністративно-правового регулювання в системі правових засад профілактичної діяльності Національної поліції України, яке виражається в тому, що адміністративно-правові норми регламентують: 1) адміністративно-правові принципи здійснення Національною поліцією профілактичної діяльності; 2) адміністративно-правовий статус Національної поліції як органу профілактичної діяльності; 3) повноваження та функції Національної поліції у сфері профілактики правопорушень; 4) структуру Національної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності тощо;

– підхід щодо розуміння місця та значення Національної поліції України в системі інших суб'єктів профілактичної діяльності. Обгрунтовано, що органи поліції займають центральне місце в цій системі, з'ясовано нову профілактичну роль Національної поліції, визначену Законом України «Про Національну поліцію»;

– дефініцію поняття координації діяльності Національної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень, що визначено як процес упорядкування, взаємоузгодження та організації спільної діяльності Національної поліції України або її окремих структурних підрозділів між собою чи з іншими правоохоронними органами (їх структурними підрозділами) у сфері попередження правопорушень, виявлення причин та умов, що сприяють їх вчиненню, та вжиття заходів щодо їх усунення, а також здійснення інших профілактичних заходів;

– узагальнення форм координації діяльності Національної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності, до яких віднесено: 1) погодження правил та порядку здійснення певного напрямку профілактичної діяльності інших суб'єктів; 2) розроблення планів та графіків проведення спільних профілактичних заходів; 3) проведення інструктування інших суб'єктів профілактичної діяльності; 4) проведення спільних навчальних заходів у напрямку здійснення профілактики правопорушень тощо;

– класифікацію видів, форм та методів профілактичної діяльності Національної поліції: виявлено форми, в яких можуть виражатися різні види профілактичної діяльності, обгрунтовано пріоритетність застосування методів переконання, а також встановлено умови, за яких більшу ефективність мають методи примусу та переконання;

– систематизацію та характеристики кадрового, інформаційного, фінансового, матеріально-технічного та інших видів забезпечення профілактичної діяльності Національної поліції: виділено види матеріального та нематеріального забезпечення, акцентовано увагу на значенні кожного з цих видів забезпечення в діяльності органів поліції з профілактики правопорушень, розроблено пропозиції щодо їх удосконалення;

дістали подальшого розвитку:

– пропозиції щодо оптимізації системи та структури Національної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності шляхом: 1) уніфікації структури центрального та територіальних органів поліції, затвердження їх типової структури з урахуванням положень постанови Кабінету Міністрів України «Про упорядкування структури апарату центральних органів виконавчої влади, їх територіальних підрозділів та місцевих державних адміністрацій»; 2) розроблення та затвердження типових положень про структурні підрозділи центрального та територіальних органів поліції, на основі яких кожний орган поліції зобов'язаний буде розробити власне положення про діяльність та структуру департаментів та управлінь; 3) розроблення та затвердження Типового положення про департамент (управління) превентивної діяльності центрального (територіального) органу поліції;

– напрямки розвитку видів, форм та методів профілактичної діяльності Національної поліції, для чого запропоновано: 1) активізувати таку форму загальної профілактики, як інформаційно-просвітницька робота серед населення; 2) з метою удосконалення індивідуальної профілактики внести зміни до Методики проведення поквартирного (подвірного) обходу дільничним інспектором поліції; 3) запровадити сумісну роботу (співробітництво, взаємодія) територіальних органів поліції з органами місцевого самоврядування, громадськими формуваннями із забезпечення громадського порядку; 4) запровадити практику укладення адміністративних договорів про взаємодію між територіальними органами поліції та громадою відповідного міста, села або селища, взявши за основу досвід деяких європейських держав (Великобританії, Латвії та ін.) тощо;

– практичні рекомендації щодо застосування позитивного досвіду зарубіжних країн у сфері регулювання профілактики правопорушень органами поліції з метою удосконалення профілактичної діяльності Національної поліції України: 1) прийняти Закон України «Про профілактику правопорушень», у якому визначити завдання, методи і форми, порядок здійснення, критерії оцінювання ефективності здійснення профілактичної діяльності різними правоохоронними органами, в тому числі Національною поліцією, основи їх взаємодії тощо; 2) автоматизувати управлінські процеси в органах поліції, в тому числі запровадити на практиці реєстрацію правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі, що дозволить знизити рівень корупції в цій сфері, підвищити безпеку дорожнього руху; 3) встановити порядок, форми і способи взаємодії органів поліції з іншими органами, уповноваженими здійснювати профілактичну діяльність, запровадити таку форму взаємодії, як координаційна угода тощо.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес, зокрема можуть бути використані у:

- науково-дослідній сфері – як основа для подальшого розроблення теоретико-правових питань правового забезпечення профілактичної діяльності Національної поліції України (*акт впровадження в діяльність Кримінологічної асоціації України від 16.02.2016 р.*);

- правотворчості – під час підготовки й уточнення низки законодавчих та підзаконних актів з питань профілактичної діяльності Національної поліції України (*акт впровадження у законотворчу діяльність Інституту законодавства Верховної Ради України від 23.09.2016 р.*);

- правозастосовній діяльності – з метою підвищення ефективності профілактичної діяльності Національної поліції України (*акт впровадження результатів дисертаційного дослідження в практичну діяльність ГУНП України в Харківській області від 24.03.2016 р.*);

- освітньому процесі – в ході підготовки підручників і навчальних посібників з дисциплін «Адміністративне право і процес», «Судові та правоохоронні органи», «Адміністративна діяльність Національної поліції України», «Правозастосовна діяльність поліції»; вони вже використовуються в ході проведення занять із зазначених дисциплін у Харківському національному університеті внутрішніх справ та Прикарпатському юридичному інституті Національного університету «Одеська юридична академія». Їх враховано також у навчально-методичних розробках, підготовлених за участю автора (*акти впровадження результатів дисертаційного дослідження в освітній процес Харківського національного університету внутрішніх справ від 15.07.2016 р. та Прикарпатського юридичного інституту Національного університету «Одеська юридична академія» від 20.09.2016 р.*).

Особистий внесок здобувача в одержання наукових результатів, що містяться в дисертації. Дисертаційне дослідження виконано здобувачем самостійно, усі сформульовані в ньому положення та висновки обґрунтовані на основі особистих досліджень автора. Нові наукові результати дисертації отримані дисертантом особисто. У співавторстві опубліковані: *наукова стаття* «Проблеми діяльності слідчих підрозділів в умовах нового Кримінального процесуального законодавства» / В. І. Фелик, Г. П. Долішний // Прикарпатський юридичний вісник. 2016. Вип. 1 (10) (дисертантом охарактеризовано проблемні питання взаємодії слідчих з експертними підрозділами,

проведення негласних (слідчих) дій та розроблено висновки до статті (обсяг – 0,1 д.а.); *тези наукового повідомлення «Психопрофілактична та право-просвітницька робота на заняттях з іноземної мови»* / В. І. Фелик, Т. В. Остафійчук, Б. Б. Шаповалов // Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Луцьк, 17 січня 2008 р.). – Луцьк : Волинський національний ун-т ім. Лесі Українки, 2008 (дисертантом визначено проблемні питання психопрофілактичної роботи та розроблено висновки (обсяг – 0,1 д.а.); *навчально-практичні посібники: Діяльність підрозділів міліції громадської безпеки* : [навч.-практ. посіб. / Басиста І., Дроздова І., Долішний Г., Тепак Я., Фелик В.]. Івано-Франківськ : Прикарпат. юрид. ін-т ЛьвДУВС, 2007 (дисертантом розроблено підрозділ 1.2 (обсяг – 0,8 д.а.); Застосування окремих норм адміністративного законодавства : [навч.-практ. посіб. / Сало О. М., Долішний Г. П., Фелик В. І.]. Івано-Франківськ : УМВС України в Івано-Франківській області, 2013 (дисертантом розроблено підрозділ 1.1 (обсяг – 1,8 д.а.); Застосування окремих норм адміністративного законодавства : [навч.-практ. посіб. Вид. друге / Долішний Г. П., Кушнірик М. П., Фелик В. І.]. Івано-Франківськ : УМВС України в Івано-Франківській області, 2014 (дисертантом розроблено підрозділи 1.1, 1.2 (обсяг – 2.1 д.а.)). У дисертації ідеї та розробки, які належать співавторам, не використовувались.

Апробація результатів дисертації. Підсумки розроблення проблеми в цілому, окремих її аспектів, одержані узагальнення і висновки було оприлюднено на міжнародних та національних науково-практичних конференціях, семінарах та круглих столах: «Проблеми підготовки та вдосконалення професійної діяльності працівників міліції громадської безпеки» (Івано-Франківськ, 2006); «Сучасні підходи інтеграції та соціалізації дітей з особливими потребами» (Луцьк, 2008); «Актуальні проблеми чинного адміністративного законодавства: шляхи подолання та перспективи вдосконалення» (Івано-Франківськ, 2008); «Протидія кіберзлочинності в фінансово-банківській сфері» (Харків, 2013) «Реформування правоохоронної системи України» (Київ, 2014); «Актуальні питання теорії та практики застосування сучасного вітчизняного та міжнародного права» (Київ, 2014); «Чинники розвитку юридичних наук у XXI столітті» (Дніпропетровськ, 2015); «Пріоритетні проблеми юридичної науки: сучасний стан та перспективи вдосконалення» (Київ, 2015); «Публічне адміністрування в сфері внутрішніх справ» (Київ, 2015); «Правова реформа та забезпечення демократизаційних процесів і національної безпеки в Україні» (Одеса, 2016); «Сучасні тенденції в юридичній науці України та зарубіжних країн» (Запоріжжя, 2016); «Верховенство права та правова держава» (Ужгород, 2016); «Пріоритетні проблеми реформування системи

законодавства України» (Київ, 2016); «Сучасна наукова дискусія: питання юриспруденції» (Запоріжжя, 2016); «Актуальные проблемы государства и права» (Кишинев, Республика Молдова, 2016).

Публікації. Основні результати дослідження викладено в одноосібній монографії, двадцяти семи статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України та наукових періодичних виданнях інших держав, у дванадцятьох тезах наукових повідомлень на науково-практичних конференціях та вісьмох інших опублікованих працях, які додатково відображають наукові результати дисертації.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, поділених на 20 підрозділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації – 480 сторінок. Список використаних джерел містить 490 найменувань і займає 59 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовується актуальність теми дисертації, визначаються її зв'язок з науковими програмами, планами та темами, мета і задачі, об'єкт і предмет, окреслюються методи дослідження, наукова новизна та практичне значення одержаних результатів, особистий внесок здобувача в їх одержання, наводяться дані щодо апробації результатів дисертації та публікацій.

Розділ 1 «Методологічні засади адміністративно-правового забезпечення профілактичної діяльності Національної поліції України» складається з п'яти підрозділів.

У *підрозділі 1.1 «Поняття та особливості профілактики правопорушень як напряму правоохоронної діяльності Національної поліції України»* визначені особливості профілактичної діяльності Національної поліції України. На підставі аналізу науково-правових джерел сформульовано визначення категорії «профілактична діяльність Національної поліції».

Обґрунтовано, що діяльність з профілактики правопорушень: 1) являє собою одночасно одну із функцій правоохоронної діяльності та її мету, тобто досягнення високого рівня публічної безпеки і порядку, при якому правопорушення майже не вчиняються, це мета, а способи її досягнення вжиття різноманітних попереджувальних заходів; 2) здійснюється лише уповноваженими на те суб'єктами в порядку, визначеному законодавством; 3) виступає комплексним видом діяльності, що поєднує в собі не тільки правові, але і психологічні, соціальні та інші аспекти. При цьому правоохоронні органи вживають профілактичних заходів у правовій та в деяких випадках в психолого-педагогічній сферах.

На підставі проведеного аналізу виділено п'ять основних напрямків профілактичної діяльності Національної поліції України, що здійснюється в процесі: 1) виявлення та розкриття правопорушень та злочинів, оскільки під час здійснення провадження у відповідній справі можливе виявлення причин та умов, що сприяли вчиненню правопорушень, усунення або зниження їх впливу, а також дії негативних факторів зовнішнього соціального середовища; 2) щоденного патрулювання, оскільки присутність працівників органів поліції в громадських місцях та на вулицях міста суттєво знижує ризик вчинення правопорушень; 3) здійснення охорони життя громадян та об'єктів власності на договірних засадах, що також зменшує ризик вчинення щодо об'єктів та громадян, які знаходяться під охороною Національної поліції, правопорушень; 4) здійснення контролю за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони тощо; 5) здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, у результаті чого знижується ризик вчинення повторного злочину чи правопорушення.

У підрозділі 1.2 «*Мета та завдання профілактичної діяльності Національної поліції України*» з'ясована мета та охарактеризовані завдання профілактичної діяльності Національної поліції України.

Мета та завдання розглядаються щодо всіх основних напрямків профілактичної діяльності Національної поліції. Кінцевою метою такої діяльності визначено зниження рівня злочинності та зменшення кількості правопорушень; недопущення їх повторного вчинення; утвердження законності та правопорядку на відповідній території та в державі в цілому.

Зроблено висновок, що соціально-правове значення профілактичної діяльності Національної поліції полягає в наступному: 1) завдяки ефективно організованій та спланованій профілактичній діяльності досягається високий рівень публічної безпеки і порядку в державі та окремих її регіонах; 2) в результаті провадження профілактичних заходів суттєво знижується рівень злочинності та вчинення адміністративних правопорушень; 3) підвищується рівень довіри громадян до Національної поліції; виникає відчуття безпеки та захищеності, і, як наслідок, знижується соціальна напруга в суспільстві; 4) створюються умови для економічного зростання, підвищення рівня життя, залучення інвестиційних ресурсів в економіку країни, в тому числі іноземних, створення нових робочих місць, оскільки регіон із низьким рівнем злочинності та правопорушень завжди був привабливим для інвесторів та підприємців; 5) поступово відбувається формування

суспільства нового типу, члени якого позбавлені девіантного мислення та поведінки, з усвідомленням необхідності дотримання закону, прав та свобод інших громадян, що стає нормою, відхилення від якої засуджується суспільством.

У підрозділі 1.3 «*Принципи та функції профілактичної діяльності Національної поліції України*» обґрунтовано, що принципи профілактичної діяльності Національної поліції України це керівні засади, соціально-правові ідеї, що визначені нормами національного законодавства та міжнародно-правовими актами, на яких ґрунтується діяльність Національної поліції, її окремих структур та посадових осіб у сфері попередження адміністративних та інших правопорушень, проведення профілактичних заходів, забезпечення публічної безпеки та порядку.

Встановлено, що «профілактична діяльність» та «профілактичні функції» співвідносяться як загальне та часткове. Характерно, що профілактична діяльність поняття більш широке та загальне; воно охоплює собою цілий напрямок роботи Національної поліції, що здійснюється постійно та систематично. Профілактичні функції це конкретні види дій, що здійснюються в межах профілактичної діяльності.

Розроблена система принципів та функцій профілактичної діяльності Національної поліції. При цьому функції профілактичної діяльності розглядаються як конкретні дії, які виконуються Національною поліцією для досягнення мети та виконання завдань профілактичної діяльності, а також як значення, роль, яку відіграє така діяльність у державі та суспільстві.

У підрозділі 1.4 «*Об'єкт та предмет профілактичної діяльності Національної поліції України*» обґрунтовано, що об'єкт та предмет профілактичної діяльності співвідносяться як загальне та конкретне: об'єкт це система дій та поведінки різноманітних суб'єктів, умови їх життя, а також інші політико-правові явища, на які впливають профілактичні заходи; предмет, на відміну від об'єкта, відрізняється більшою конкретністю та становить більш вузьку систему, на яку спрямований управлінський профілактичний вплив.

Досліджено систему об'єктів та предметів профілактичної діяльності Національної поліції, які визначаються щодо кожного окремого напрямку такої діяльності.

Зокрема, до об'єктів профілактичної діяльності Національної поліції віднесено: публічну безпеку і порядок, діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування, їх посадових осіб щодо забезпечення публічної безпеки та порядку; дії та поведінку осіб, схильних до девіантної поведінки, умови та способи їх життя тощо. До

предмета права та свободи людини та громадянина, інших фізичних та юридичних осіб; морально-етичні цінності суспільства; публічний інтерес; законність в державі тощо.

Підрозділ 1.5 «Правові засади профілактичної діяльності Національної поліції України та місце серед них адміністративно-правового регулювання» присвячений аналізу правового регулювання профілактичної діяльності Національної поліції та визначенню місця адміністративно-правового регулювання в цій сфері.

Встановлено, що правові засади профілактичної діяльності Національної поліції України у вузькому розумінні це система міжнародних та національних законодавчих актів, а також відомчих та міжвідомчих підзаконних актів, організаційно-розпорядчих та інших управлінських актів Міністерства внутрішніх справ України, які регламентують діяльність Національної поліції у сфері попередження та запобігання вчиненню правопорушень з метою підвищення рівня публічної безпеки та забезпечення публічного порядку.

Обґрунтовано, що адміністративно-правове регулювання займає центральне місце в системі правових засад профілактичної діяльності Національної поліції України, яке виражається в тому, що адміністративно-правові норми регламентують: 1) адміністративно-правові принципи здійснення Національною поліцією профілактичної діяльності; 2) адміністративно-правовий статус Національної поліції як органу профілактичної діяльності; 3) повноваження та функції Національної поліції у сфері профілактики правопорушень тощо.

Розділ 2 «Адміністративно-правовий статус Національної поліції України як суб'єкта профілактичної діяльності» складається з чотирьох підрозділів.

Підрозділ 2.1 «Поняття та структура адміністративно-правового статусу Національної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності» присвячений характеристиці структурних елементів та особливостей адміністративно-правового статусу Національної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності.

Сформульоване визначення адміністративно-правового статусу Національної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності – регламентована нормами адміністративного законодавства система структурних елементів, що об'єднуються в цільовий, функціональний та організаційний блоки, завдяки яким органи поліції реалізують свої повноваження у сфері попередження вчинення правопорушень.

На підставі проведеного науково-правового аналізу зроблено висновок, що адміністративно-правовий статус Національної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності зазнав суттєвих змін порівняно зі статусом колишньої міліції, причому в напрямку покращення. Зокрема, з позитивного боку відзначено виділення окремого структурного

підрозділу, відповідального за превентивну діяльність, розширення повноважень у сфері профілактики правопорушень тощо. Водночас акцентовано увагу на необхідності уточнення прав та обов'язків Національної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності в окремому відомчому акті.

У підрозділі 2.2 *«Місце та значення Національної поліції України в системі інших суб'єктів профілактичної діяльності»* на підставі аналізу науково-правових джерел було визначено місце та значення Національної поліції в системі інших суб'єктів профілактичної діяльності.

Зроблено висновок про те, що Національна поліція України посідає особливе місце в системі правоохоронних органів держави, що виражається в наступному: 1) незважаючи на те, що даний орган є державним озброєним правоохоронним органом, його основне задеклароване завдання – служіння кожному громадянину, а також суспільству в цілому; 2) це соціально орієнтований орган, який перебуває в найтіснішому безпосередньому зв'язку із суспільством, його громадянами через розгалужену систему поліцейських органів; 3) даний орган наділений широким колом примусово-владних повноважень, у тому числі у сфері застосування фізичної сили, спеціальних засобів та зброї.

Обґрунтовано центральне місце Національної поліції в системі інших суб'єктів профілактичної діяльності, передусім серед інших правоохоронних органів.

У підрозділі 2.3 *«Компетенція та повноваження Національної поліції України як суб'єкта профілактичної діяльності»* доведено, що поняття «компетенція» та «повноваження» співвідносяться як ціле та часткове. Зокрема, компетенція означає систему абсолютно всіх повноважень, наданих відповідному державному органу, що визначають його предмет відання, тобто межі його діяльності.

Сформульовано поняття компетенції Національної поліції України як суб'єкта профілактичної діяльності як системи її публічно-владних повноважень, визначених в актах адміністративного законодавства, які надані цьому органу для реалізації завдань та функцій щодо попередження правопорушень, виявлення умов та причин, що сприяють їх вчиненню, вжиття заходів для їх усунення та здійснення інших профілактичних дій, та які окреслюють межі профілактичної діяльності Національної поліції України.

Обґрунтовано, що повноваження Національної поліції України як суб'єкта профілактичної діяльності – це закріплена в актах адміністративного законодавства система обов'язків цього органу у сфері попередження правопорушень, виявлення умов та причин, що сприяють їх вчиненню, вжиття заходів для їх усунення і здійснення інших

профілактичних дій та система необхідних для належного виконання таких обов'язків правових можливостей, у тому числі примусового характеру.

Охарактеризовані компетенція та відповідні їй повноваження Національної поліції України як суб'єкта профілактичної діяльності.

У підрозділі 2.4 *«Координаційна роль Національної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень»* сформульовано поняття категорій «координація діяльності Національної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень» та «координаційні правовідносини», визначено форми координації та види координаційних правовідносин у досліджуваній сфері.

Доведено, що координація діяльності правоохоронних органів у сфері профілактики злочинів та правопорушень характеризується такими ознаками: 1) її метою виступає узгодження спільних дій різних правоохоронних органів або їх окремих структур, у межах як одного правоохоронного органу, так і структурних підрозділів різних органів; 2) у правовідносинах координації визначається суб'єкт, який виконує координуючу (керівну) роль щодо інших суб'єктів, на якого покладається основна відповідальність за результати, отримані від провадження спільних дій; 3) координуючий вплив уповноваженого (керівного) суб'єкта поширюється лише на ті сфери діяльності інших суб'єктів координаційних правовідносин, що мають місце в межах реалізації спільних заходів.

Визначено такі основні форми координаційної діяльності Національної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності: 1) погодження правил та порядку здійснення певного напрямку профілактичної діяльності інших суб'єктів; 2) розроблення планів та графіків проведення спільних профілактичних заходів; 3) проведення інструктування інших суб'єктів профілактичної діяльності; 4) проведення спільних навчальних заходів у напрямку здійснення профілактики правопорушень тощо.

Розроблено пропозиції з удосконалення координації діяльності органів поліції у сфері профілактичної діяльності шляхом прийняття Положення про Департамент превентивної діяльності та Інструкції про порядок координації діяльності Національної поліції у сфері профілактики правопорушень.

Розділ 3 «Адміністративно-правові види, форми та методи профілактичної діяльності Національної поліції України» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 3.1 *«Види профілактичної діяльності Національної поліції України»* охарактеризовано різні критерії класифікації видів профілактичної діяльності та на цій підставі розроблено класифікацію видів профілактичної діяльності Національної поліції України.

Встановлено, що залежно від об'єкта впливу профілактична діяльність Національної поліції класифікується на такі види: 1) загальна профілактика; 2) профілактика спеціальної спрямованості, яка має направленість на попередження вчинення окремих видів правопорушень або їх вчинення окремими групами осіб; 3) індивідуальна профілактика правопорушень.

У системі загальної профілактичної діяльності Національної поліції України виокремлені такі підвиди: загальнодержавна профілактика правопорушень; регіональна профілактика правопорушень; місцева профілактика правопорушень.

За видами правопорушень профілактику спеціальної спрямованості Національної поліції запропоновано класифікувати на такі підвиди: профілактика правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху; профілактика правопорушень, що посягають на публічну безпеку та порядок; профілактика правопорушень, що посягають на власність; профілактика корупційних правопорушень; профілактика правопорушень у сфері службової діяльності в органах поліції; профілактика інших видів правопорушень.

У підрозділі 3.2 «*Форми профілактичної діяльності Національної поліції України*» проведено аналіз форм профілактичної діяльності Національної поліції.

Визначено, що форма профілактичної діяльності Національної поліції – це закріплення адміністративно-правовими нормами способів зовнішнього вираження та організації системи методів та засобів, порядку їх застосування в процесі попередження правопорушень органами поліції, виявлення причин та умов, що сприяють їх вчиненню, та здійснення заходів щодо їх усунення.

Обґрунтовано, що загальна профілактика правопорушень Національної поліції може виражатися в таких формах: 1) нормативно-правове забезпечення профілактичної діяльності; 2) міжнародне співробітництво у сфері профілактики правопорушень; 3) взаємодія з міжнародними організаціями у сфері профілактики правопорушень та боротьби зі злочинністю тощо. Профілактична діяльність спеціальної спрямованості Національної поліції можлива в таких формах: 1) припинення або недопущення вчинення правопорушення, попередження настання негативних наслідків від його вчинення; 2) інформаційно-роз'яснювальна робота серед населення; 3) взаємодія з іншими правоохоронними органами, громадськими формуваннями з охорони правопорядку, населенням, підприємствами, установами та організаціями з питань попередження правопорушень на відповідній території тощо. Індивідуальна профілактика правопорушень Національної поліції може виражатися в таких формах: 1) профілактичний облік щодо осіб, схильних до вчинення

правопорушень; 2) профілактичний обхід адміністративної дільниці; 3) адміністративний нагляд тощо.

У підрозділі 3.3 *«Методи профілактичної діяльності Національної поліції України»* проаналізовані основні методи профілактичної діяльності Національної поліції України.

Визначено, що метод профілактичної діяльності Національної поліції – це відносно стійка внутрішньо узгоджена система однорідних засобів, способів, прийомів здійснення органами поліції дій щодо попередження правопорушень, виявлення причин та умов, що сприяли їх вчиненню, та вжиття заходів щодо їх усунення.

Обґрунтовано, що профілактична діяльність Національної поліції України здійснюється за допомогою двох основних груп методів – переконання та примусу. В структурі кожної з цих груп виділено окремі підгрупи.

Доведено основні переваги переконання як методу профілактичної діяльності Національної поліції, які полягають в тому, що він може забезпечити: 1) перевиховання особи без застосування до неї засобів державного примусу, без підкорення її волі, в дусі поваги до закону; 2) формування у особи переконання в необхідності дотримання законодавства на рівні свідомості; 3) виховання у особи високого рівня правової культури.

Розділ 4 «Організаційні засади профілактичної діяльності Національної поліції України» складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 4.1 *«Кадрове забезпечення Національної поліції України як суб'єкта профілактичної діяльності»* визначені поняття, структура та значення кадрового забезпечення Національної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності.

Сформульовано поняття кадрового забезпечення Національної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності як виду управлінської діяльності, процедура та організація якого регламентовані нормами адміністративного законодавства, відомчими та організаційно-розпорядчими актами, що полягає у проведенні роботи з кадрами, що включає їх професійну підготовку, добір та розстановку, просування по службі, перепідготовку та підвищення кваліфікації, заохочення та застосування дисциплінарних санкцій, тощо, з метою укомплектування підрозділів та відділів поліції, на які покладається реалізація завдань та функцій з профілактики правопорушень, висококваліфікованими та компетентними працівниками.

У структурі кадрового забезпечення Національної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності виділено та досліджено такі елементи: професійна підготовка – загальнопрофільна підготовка (первинна), післядипломне навчання (спеціально-профільне),

перепідготовка, підвищення кваліфікації; добір та розстановка кадрів у підрозділах та відділах органів поліції, на які покладається профілактика правопорушень; призначення на посаду поліцейського, що включає укладення контракту про проходження служби, видання наказу про зарахування на службу до органів поліції, складання присяги; присвоєння спеціальних звань поліцейських; переміщення поліцейських по службі, включаючи підвищення на посаді, тимчасове перебування в розпорядженні тощо; атестування поліцейських, перевірка рівня їх кваліфікації та компетентності на займаній посаді; підтримання належного рівня кваліфікації; забезпечення високого рівня дисципліни серед працівників поліції, запобігання вчиненню службових правопорушень та злочинів, у тому числі корупційних; звільнення із займаної посади поліцейського.

У підрозділі 4.2 «Інформаційне забезпечення профілактичної діяльності Національної поліції України» характерними ознаками інформаційного забезпечення державних органів названо такі: 1) його метою є ефективне прийняття управлінських рішень, автоматизація та інформатизація окремих управлінських процесів; 2) здійснюється за допомогою певної системи методів та засобів, серед яких особливе місце посідають комп'ютерні мережі та програми; 3) основною формою, в якій фіксується інформація під час обігу в державних органах, є документ (паперовий, електронний); 4) обіг інформації відбувається в трьох напрямках руху: зовнішньо-внутрішньому, внутрішньо-зовнішньому та міжструктурному.

В структурі інформаційно-аналітичного забезпечення профілактичної діяльності Національної поліції України виділено та охарактеризовано такі етапи: 1) отримання вхідної інформації, необхідної для прийняття управлінського рішення; 2) фіксація або документування вхідної інформації та її внутрішнє переміщення; 3) обробка, систематизація та аналіз інформації з метою прийняття управлінського рішення щодо вжиття заходів з профілактики правопорушень; 4) документування результатів вжиття профілактичних заходів або інших прийнятих рішень; 5) формування та направлення до адресатів вихідної інформації.

Встановлено, що інформаційно-аналітичне забезпечення профілактичної діяльності Національної поліції виконує такі функції: забезпечення інформацією, необхідною для прийняття та виконання управлінських рішень щодо застосування профілактичних заходів та здійснення іншої профілактичної роботи; фіксація відомостей про вжиті органами поліції профілактичні заходи, що забезпечує можливість здійснення контролю за їх законністю та правомірністю застосування, тощо.

У підрозділі 4.3 «Фінансове та матеріально-технічне забезпечення профілактичної діяльності Національної поліції України» досліджено

поняття та значення фінансового та матеріально-технічного забезпечення профілактичної діяльності Національної поліції.

Обґрунтовано, що ознаками фінансового та матеріально-технічного забезпечення профілактичної діяльності Національної поліції є наступні: 1) структурно входять до єдиної системи фінансового та матеріально-технічного забезпечення функціонування Національної поліції України; 2) досліджувані види забезпечення тісно пов'язані між собою, оскільки є взаємообумовленими та мають взаємний вплив; 3) їх предметом є фінансові засоби та матеріально-технічні ресурси; 4) відіграють ключову роль у створенні передумов для належного виконання працівниками поліції функцій у сфері профілактики правопорушень, оскільки забезпечують фінансову основу такої діяльності та необхідну матеріально-технічну базу, тощо.

Визначено, що фінансове забезпечення профілактичної діяльності Національної поліції в адміністративно-правовому аспекті – це процес розподілу бюджетних коштів, а також надходження та використання фінансових ресурсів з інших не заборонених законодавством джерел, в обсягах, необхідних для оплати праці, медичного, санаторно-курортного, пенсійного, житлового та інших видів соціального забезпечення поліцейських, які здійснюють профілактику правопорушень, та у встановлених випадках членів їх сім'ї.

Матеріально-технічне забезпечення профілактичної діяльності Національної поліції визначено як процес планування, закупівлі, використання та контролю за використанням земель, будівель, інших споруд, автотранспортних засобів, обладнання та інших матеріально-технічних ресурсів Національної поліції в обсягах, необхідних для ефективного прийняття управлінських рішень у сфері профілактики правопорушень та їх належного виконання працівниками поліції.

У *підрозділі 4.4 «Характеристика інших видів забезпечення профілактичної діяльності Національної поліції України»* визначено та досліджено такі види забезпечення профілактичної діяльності Національної поліції, як: спеціально-технічне, науково-методичне та психологічне.

З'ясовано, що значення спеціально-технічного забезпечення профілактичної діяльності Національної поліції України полягає у: 1) можливості застосування спеціально-технічних засобів для всебічного, повного збору та обробки інформації, необхідної для прийняття управлінського рішення у сфері профілактичної діяльності (наприклад, за допомогою засобів негласного отримання інформації, камер відеоспостереження тощо); 2) створенні умов для належного та ефективного виконання прийнятого управлінського рішення (безпосереднього застосування профілактичних засобів, наприклад

поліцейських примусових заходів); 3) можливості застосування спеціальних технічних засобів для здійснення контролю за законністю застосування профілактичних заходів працівниками поліції; 4) забезпеченні особистої безпеки працівників поліції при здійсненні ними профілактичної діяльності.

Науково-методичне забезпечення профілактичної діяльності Національної поліції визначено як процес вироблення та наукового обґрунтування системи методів та способів виконання органами поліції функцій щодо профілактики правопорушень, виявлення причин та умов, що їм сприяють, та вжиття заходів для їх усунення.

Обґрунтовано, що психологічне забезпечення профілактичної діяльності Національної поліції – це система дій, методів та способів, які застосовуються психологічною службою або кадровим відділом Національної поліції для проведення психологічної підготовки поліцейських для виконання ними функцій з профілактики правопорушень, вироблення навиків психологічного впливу на поведінку осіб з метою недопущення вчинення ними правопорушень, а також навчання прийомам саморегуляції та корегування поведінки поліцейських у процесі здійснення профілактичної діяльності.

Розділ 5 «Шляхи удосконалення адміністративно-правового забезпечення профілактичної діяльності Національної поліції України» складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 5.1 *«Напрямки удосконалення адміністративного законодавства, яке регламентує профілактичну діяльність Національної поліції України»* запропоновано напрямки удосконалення положень адміністративного законодавства у сфері регулювання профілактичної діяльності Національної поліції.

На підставі аналізу положень адміністративного законодавства у сфері регулювання профілактичної діяльності Національної поліції зроблено висновок, що для удосконалення законодавства в даній галузі необхідно: ухвалити нову (на наступні роки) загальнодержавну Концепцію профілактики правопорушень в Україні; розробити та затвердити нову редакцію КУпАП, в якому більше уваги приділити профілактичним заходам: уточнити їх види, порядок та підстави застосування, форми профілактичної діяльності тощо; в Законі України «Про Національну поліцію» деталізувати конкретні повноваження та порядок здійснення органами поліції профілактичних функцій; прийняти єдиний нормативний акт, який би визначав завдання, методи та форми, порядок здійснення, критерії оцінювання ефективності профілактичної діяльності різними правоохоронними органами, в тому числі Національною поліцією, засади їх взаємодії тощо; оновити деякі підзаконні нормативно-правові акти у зв'язку з прийняттям Закону

України «Про Національну поліцію» (наприклад, наказ про дільничних інспекторів поліції, положення про деякі структурні підрозділи поліції); розробити нові підзаконні нормативно-правові акти, які деталізують повноваження Національної поліції щодо здійснення профілактики правопорушень.

Розроблено структуру нової Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період 2017–2020 рр., Положення про відділ дільничних офіцерів і шерифів Національної поліції, сформульовано пропозицію щодо утворення єдиного координаційного органу у сфері профілактики правопорушень.

У підрозділі 5.2 «*Оптимізація системи та структури Національної поліції України як суб'єкта профілактичної діяльності*» розроблено пропозиції щодо оптимізації системи та структури Національної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності.

Обґрунтовано, що для оптимізації системи та структури Національної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності необхідно:

- 1) уніфікувати структуру центрального та територіальних органів поліції шляхом затвердження їх типової структури з урахуванням положень постанови Кабінету Міністрів України «Про упорядкування структури апарату центральних органів виконавчої влади, їх територіальних підрозділів та місцевих державних адміністрацій»;
- 2) розробити та затвердити типові положення про структурні підрозділи центрального та територіальних органів поліції, на основі яких кожний орган поліції зобов'язаний розробити власне положення про діяльність та структуру департаментів та управлінь;
- 3) розробити та затвердити Типове положення про департамент (управління) превентивної діяльності центрального (територіального) органу поліції.

У підрозділі 5.3 «*Шляхи розвитку видів, форм та методів профілактичної діяльності Національної поліції України*» надано рекомендації щодо шляхів розвитку видів, форм та методів профілактичної діяльності Національної поліції України.

Для розвитку видів, форм та методів профілактичної діяльності Національної поліції запропоновано:

- 1) активізувати таку форму загальної профілактики, як інформаційно-просвітницька робота серед населення;
- 2) з метою удосконалення індивідуальної профілактики доцільним є внесення змін до Методики проведення поквартирного (подвірного) обходу дільничним інспектором поліції;
- 3) запровадити сумісну роботу (співробітництво, взаємодія) територіальних органів поліції з органами місцевого самоврядування, громадськими формуваннями із забезпечення громадського порядку;
- 4) запровадити практику укладення адміністративних договорів про взаємодію між територіальними органами поліції та громадою відповідного міста, села

або селища, взявши за основу досвід деяких європейських держав (Великобританії, Латвії тощо); 5) з метою удосконалення інформаційно-аналітичної форми профілактичної роботи органів поліції запропоновано регламентувати порядок та методику визначення причин та умов вчинення правопорушень, методи здійснення їх аналізу та систематизації; 6) передбачити застосування превентивного підходу, коли поліцейський зобов'язаний реагувати не лише на заяви та повідомлення про вже вчинене правопорушення, але і про можливу загрозу його вчинення (за наявності реальної загрози), про що внести відповідні доповнення до п. 5 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію», тощо.

Запропоновано запровадити такі форми профілактично-просвітницької діяльності Національної поліції: 1) роз'яснення законодавства, що стосується захисту прав, свобод людини та громадянина; 2) роз'яснення законодавства, яке стосується компетенції та повноважень органів поліції різних рівнів, правових засад їх діяльності; 3) роз'яснення необхідності дотримання законодавства, повідомлення про виявлені факти його порушення; 4) повідомлення на інформаційних офіційних сайтах та через засоби масової інформації про стан законності в державі та у відповідному регіоні, про можливі загрози публічній безпеці, які існують, причини їх появи та рекомендації щодо їх уникнення; 5) розміщення інформації на стендах та міських біг-бордах, підготовка спеціальних інформаційних брошур та листівок з інформацією про способи реагування в разі порушення прав та свобод людини та громадянина, розміщення телефонів гарячих ліній, куди можна звернутися з того чи іншого питання, що належить до відання органів поліції, контактів кризових та соціальних центрів, що надають допомогу особам, які стали жертвами сімейного насилля, тощо.

У підрозділі 5.4 «Можливості використання зарубіжного досвіду з метою удосконалення профілактичної діяльності Національної поліції України» на основі проведеного аналізу законодавства таких зарубіжних країн, як Великобританія, США, Бельгія, Франція, Грузія тощо, запропоновано шляхи застосування їх позитивного досвіду в законодавстві України.

На підставі застосування позитивного досвіду країн ближнього зарубіжжя у сфері регулювання профілактики правопорушень органами поліції запропоновано: 1) прийняти Закон України «Про профілактику правопорушень», у якому визначити завдання, методи і форми, порядок здійснення, критерії оцінювання ефективності проведення профілактичної діяльності різними правоохоронними органами, в тому числі Національною поліцією, основи їх взаємодії тощо; 2) створити єдиний координуючий орган, який би узгоджував дії різних органів у

цій сфері, організовував проведення спільних заходів щодо профілактики правопорушень різними органами, громадськими формуваннями, іншими установами та організаціями; 3) автоматизувати певні управлінські процеси в органах поліції, наприклад запровадити на практиці реєстрацію правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі, що дозволить знизити рівень хабарництва в цій сфері, підвищити безпеку дорожнього руху тощо.

З огляду на досвід європейських країн і США у сфері регулювання профілактики правопорушень органами поліції обґрунтовано наступні шляхи удосконалення профілактичної діяльності Національної поліції України: 1) встановити порядок, форми і способи взаємодії органів поліції з іншими органами, уповноваженими здійснювати профілактичну діяльність, запровадити таку форму взаємодії, як координаційна угода; 2) запровадити планування і звітність встановленої форми у профілактичній діяльності органів поліції; 3) посилити заходи щодо попередження вчинення правопорушень серед неповнолітніх, утворити спеціальні структурні підрозділи, на які покладатиметься реалізація превентивних функцій; 5) розробити та впровадити механізм підвищення правової культури громадян, залучити до цього процесу органи поліції.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової проблеми – визначення сутності та особливостей адміністративно-правового забезпечення профілактичної діяльності Національної поліції України, що лягло в основу вироблення відповідної концепції, а також пропозицій і рекомендацій щодо його удосконалення. В результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень та висновків, спрямованих на досягнення поставленої мети, основними з яких є наступні.

Аргументовано, що профілактика правопорушень як напрямок правоохоронної діяльності Національної поліції України – це система поліцейських заходів та повноважень, методів та способів їх реалізації, що здійснюються з метою попередження вчинення правопорушень або попередження чи зменшення їх негативних наслідків, зниження рівня правопорушень в державі та в окремих регіонах, забезпечення високого рівня публічної безпеки та порядку.

Доведено, що особливостями профілактичної діяльності Національної поліції є такі: 1) певною мірою здійснюється кожним службовцем Національної поліції в ході виконання ним своїх посадових обов'язків; 2) реалізується лише в межах повноважень, наданих законодавством України, дозволеними методами та засобами; 3) здійснюється в таких основних напрямках: виявлення причин та

умов, що сприяли вчиненню правопорушення, зупинення вже розпочатого правопорушення, зменшення або попередження його негативних наслідків, попередження повторного вчинення правопорушення особою, яка раніше вчиняла злочин або правопорушення.

Встановлено, що метою профілактичної діяльності є зниження рівня злочинності та зменшення кількості правопорушень, недопущення їх повторного вчинення, утвердження законності та правопорядку на відповідній території та в державі в цілому.

Наголошено, що відповідно до означеної мети органами поліції виконуються такі завдання: 1) ведення обліку правопорушень, систематизація їх видів та формування офіційних статистичних даних щодо кількості та видів учинених адміністративних правопорушень; 2) розкриття правопорушень та виявлення осіб, винних у їх вчиненні, застосування до них заходів адміністративного впливу; 3) виявлення причин та умов, що сприяли вчиненню правопорушень, та осіб, схильних до їх вчинення; 4) забезпечення дотримання ліцензійних вимог певних видів господарської діяльності та інших вимог дозвільної системи; 5) здійснення впливу на осіб, схильних до вчинення правопорушень, вжиття заходів щодо їх виправлення та недопущення вчинення ними нових правопорушень або злочинів.

Принципи профілактичної діяльності Національної поліції запропоновано класифікувати за наступними критеріями: 1) залежно від рівня правової регламентації відповідних принципів: ті, що закріплені Конституцією України; міжнародно-правовими актами; законами України; 2) залежно від спрямованості дії принципів та їх впливу на ефективність профілактичної діяльності Національної поліції: принципи-настанови – належать практично всі конституційні принципи та міжнародні стандарти, в яких превалюють ідеологічні приписи, настанови морально-етичного характеру (рівність, демократичність, гуманізм, пріоритетність прав, свобод та інтересів людини та громадянина, тощо); принципи-умови – принципи, що визначають умови ефективності та законності провадження профілактичних заходів (верховенство права, відкритість та гласність, політична нейтральність тощо); принципи-дії – принципи, в яких описуються певні дії, здійснення яких необхідне для досягнення позитивного соціального ефекту (співробітництво з населенням на засадах партнерства, безперервності тощо).

Визначено, що функціями профілактичної діяльності Національної поліції є наступні: 1) стратегічне та поточне планування профілактики правопорушень; 2) виявлення проблемних аспектів профілактичної діяльності та розроблення заходів щодо їх усунення; 3) виявлення осіб,

схильних до девіантної поведінки, зокрема шляхом тісної співпраці зі шкільними та іншими закладами освіти, органами опіки та піклування, громадськими формуваннями, підприємствами, установами, організаціями тощо; 4) проведення роз'яснювальної роботи з особами, схильними до девіантної поведінки, застосування інших методів профілактичного впливу; 5) збір, обробка, узагальнення та аналіз статистичних даних щодо вжитих профілактичних заходів та рівня їх результативності тощо.

Констатовано, що адміністративно-правовий статус Національної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності – це регламентована нормами адміністративного законодавства система структурних елементів, що об'єднуються в цільовий, функціональний та організаційний блоки, завдяки яким органи поліції реалізують свої повноваження у сфері попередження вчинення правопорушень та злочинів.

Обґрунтовано, що Національна поліція України посідає центральне місце в системі інших суб'єктів профілактичної діяльності, що обумовлюється наступним: 1) профілактика правопорушень, виявлення причин та умов, що сприяли їх вчиненню, вжиття заходів щодо їх усунення Законом України «Про Національну поліцію» віднесено до основних повноважень органів поліції; 2) органи поліції в КУПАП визначені суб'єктом провадження по найбільш чисельній групі адміністративних правопорушень, внаслідок чого саме на цей орган має покладатися відповідальність за своєчасне виявлення та попередження адміністративних правопорушень, усунення їх негативних наслідків; 3) розгалужена система органів поліції, їх найбільша наближеність до населення, функціонування у структурі Національної поліції дільничних інспекторів (офіцерів), патрульної поліції та Департаменту превентивної діяльності надає даному органу реальну можливість здійснювати попереджувальну діяльність; 4) органи поліції володіють широкою системою державно-владних повноважень, у тому числі поліцейські мають у своєму арсеналі систему превентивних поліцейських засобів тощо.

Виявлено, що компетенція Національної поліції України у сфері профілактичної діяльності – це система її публічно-владних повноважень, визначених в актах адміністративного законодавства, які надані цьому органу для реалізації завдань та функцій щодо попередження правопорушень, виявлення умов та причин, що сприяють їх вчиненню, вжиття заходів для їх усунення та здійснення інших профілактичних дій, які окреслюють межі профілактичної діяльності Національної поліції України.

Підкреслюється, що повноваження Національної поліції України як суб'єкта профілактичної діяльності – це закріплена в актах адміністративного законодавства система обов'язків цього органу у сфері попередження правопорушень, виявлення умов та причин, що

сприяють їх вчиненню, вжиття заходів для їх усунення, здійснення інших профілактичних дій та система необхідних для належного виконання таких обов'язків правових можливостей, у тому числі примусового характеру.

Доведено, що координація діяльності Національної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень – це процес упорядкування, взаємоузгодження та організації спільної діяльності Національної поліції України або її окремих структурних підрозділів між собою чи з іншими правоохоронними органами (їх структурними підрозділами) у сфері попередження правопорушень, виявлення причин та умов, що сприяють їх вчиненню, та вжиття заходів щодо їх усунення, а також здійснення інших профілактичних заходів.

Для покращення координації діяльності органів поліції у сфері профілактичної діяльності пропонується прийняття Положення про Департамент превентивної діяльності та Інструкції про порядок координації діяльності Національної поліції у сфері профілактики правопорушень з визначенням у них напрямків, у яких органи поліції виступають координаційними суб'єктами, переліку таких органів, форм та методів координації.

Залежно від об'єкта впливу профілактична діяльність Національної поліції класифікована на такі види: 1) загальна профілактика; 2) профілактика спеціальної спрямованості, яка має направленість на попередження вчинення окремих видів правопорушень або їх вчинення окремими групами осіб; 3) індивідуальна профілактика правопорушень.

Зазначено, що загальносоціальній профілактиці правопорушень притаманні такі ознаки: 1) здійснюється широкою системою суб'єктів профілактичної діяльності; 2) програми та стратегії її здійснення розробляються та затверджуються в масштабах усієї держави або її окремих регіонів; 3) об'єктом профілактичного впливу виступає все суспільство – рівень його культури та моральності, рівень поваги до закону; 4) заходи, що застосовуються в рамках цього виду профілактичної діяльності, є універсальними заходами широкої сфери дії (інформаційна пропаганда, виховна робота тощо).

Підкреслено, що спеціальна профілактика правопорушень – це діяльність: 1) яка спрямована на попередження конкретного виду правопорушень (наприклад, у сфері дорожнього руху) або профілактику правопорушень серед певної групи громадян (підлітків, раніше засуджених осіб тощо); 2) яка здійснюється, як правило, суб'єктами спеціальної кваліфікації, для яких даний вид діяльності є основним; 3) коли застосовується більш вузька та спеціалізована система профілактичних заходів, які розроблені спеціально для попередження відповідних груп правопорушень.

Наголошено, що індивідуальна профілактична діяльність характеризується такими ознаками: 1) здійснюється обмеженою групою спеціалізованих суб'єктів – органами поліції (їх спеціальними підрозділами), соціальними працівниками, вихователями та педагогами, психологами, які працюють у шкільних та позашкільних закладах для дітей та підлітків, тощо; 2) об'єктом профілактичного впливу виступає поведінка конкретної особи, яка за висновком уповноваженого органу або посадової особи схильна до вчинення правопорушень внаслідок дії на неї несприятливих факторів зовнішнього середовища; 3) до системи профілактичних заходів цього виду входять ті, що, як правило, мають пряму та безпосередню дію, можуть включати певні обмеження особистої свободи та елементи втручання в особистісно-вольову сферу людини.

Аргументовано, що профілактична діяльність Національної поліції України здійснюється за допомогою двох основних груп методів – переконання та примусу. В структурі кожної з цих груп запропоновано виділити окремі підгрупи. В групі методів переконання виділяються такі підгрупи: 1) інформаційно-просвітницькі методи; 2) психолого-виховні методи; 3) аналітико-правові методи; 4) методи заохочення та стимулювання; 5) організаційно-правові методи. До групи методів примусу в профілактичній діяльності Національної поліції можна віднести такі підгрупи: 1) методи адміністративного припинення; 2) методи адміністративного нагляду та контролю; 3) методи адміністративно-правової заборони; 4) методи адміністративного регулювання.

Встановлено, що кадрове забезпечення Національної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності – це вид управлінської діяльності, процедура та організація якого регламентовані нормами адміністративного законодавства, відомчими та організаційно-розпорядчими актами, що полягає у проведенні роботи з кадрами, яка включає їх професійну підготовку, добір та розстановку, просування по службі, перепідготовку та підвищення кваліфікації, заохочення та застосування дисциплінарних стягнень тощо, з метою укомплектування підрозділів та відділів поліції, на які покладається реалізація завдань та функцій з профілактики правопорушень, висококваліфікованими та компетентними працівниками.

Визначено, що інформаційно-аналітичне забезпечення профілактичної діяльності Національної поліції України – це процес створення, узагальнення, систематизації, аналізу, передачі, зберігання та використання інформації у документарній або електронній формі, формування та використання інформаційних баз даних з метою прийняття органами поліції управлінських рішень у сфері попередження правопорушень, виявлення причин та умов, що їм сприяють, та вжиття заходів щодо їх усунення.

Констатовано, що фінансове забезпечення профілактичної діяльності Національної поліції в адміністративно-правовому аспекті – це процес розподілу бюджетних коштів, а також надходження та використання фінансових ресурсів з інших не заборонених законодавством джерел в обсягах, необхідних для оплати праці, медичного, санаторно-курортного, пенсійного, житлового та інших видів соціального забезпечення поліцейських, які здійснюють профілактику правопорушень, та у встановлених випадках членів їх сім'ї.

Обґрунтовано, що матеріально-технічне забезпечення профілактичної діяльності Національної поліції – це процес планування, закупівлі, використання та контролю за використанням земель, будівель, інших споруд, автотранспортних засобів, обладнання та інших матеріально-технічних ресурсів Національної поліції в обсягах, необхідних для ефективного прийняття управлінських рішень у сфері профілактики правопорушень та їх належного виконання працівниками поліції.

Виявлено, що спеціально-технічне забезпечення профілактичної діяльності Національної поліції України – це нормативно закріплена система соціально-економічних, організаційних та адміністративних заходів щодо укомплектування органів поліції України необхідними та достатніми спеціально-технічними засобами, що гарантує та забезпечує задоволення та якісне виконання функцій з профілактики правопорушень, виявлення причин та умов їх вчинення і вжиття заходів щодо їх усунення.

Акцентовано увагу на тому, що науково-методичне забезпечення профілактичної діяльності Національної поліції – це процес вироблення та наукового обґрунтування системи методів та способів виконання органами поліції функцій щодо профілактики правопорушень, виявлення причин та умов, що їм сприяють, та вжиття заходів для їх усунення.

Психологічне забезпечення профілактичної діяльності Національної поліції визначене як система дій, методів та способів, які застосовуються психологічною службою або кадровим відділом Національної поліції для проведення психологічної підготовки поліцейських для виконання ними функцій із профілактики правопорушень, вироблення навиків психологічного впливу на поведінку осіб з метою недопущення вчинення ними правопорушень, а також навчання прийомам саморегуляції та корегування поведінки поліцейських у процесі здійснення профілактичної діяльності.

Для удосконалення адміністративно-правового регулювання профілактичної діяльності Національної поліції пропонується: ухвалити загальнодержавну Концепцію профілактики правопорушень в Україні, розробити та затвердити нову редакцію КУпАП, у якому більше уваги приділити профілактичним заходам: уточнити їх види, порядок та

підстави застосування, форми профілактичної діяльності тощо, в Законі України «Про Національну поліцію» деталізувати конкретні повноваження та порядок здійснення органами поліції профілактичних функцій, прийняти єдиний нормативний акт, який би визначав завдання, методи та форми, порядок здійснення, критерії оцінювання ефективності профілактичної діяльності різними правоохоронними органами, в тому числі Національною поліцією, засади їх взаємодії тощо, оновити деякі підзаконні нормативно-правові акти у зв'язку з прийняттям Закону України «Про Національну поліцію» (наприклад, наказ про дільничних інспекторів поліції, положення про деякі структурні підрозділи поліції), розробити нові підзаконні нормативно-правові акти, які деталізують повноваження Національної поліції щодо здійснення профілактики правопорушень.

У Положенні про відділ дільничних офіцерів і шерифів Національної поліції доцільно кардинально змінити підхід до роботи дільничних офіцерів і шерифів щодо попередження правопорушень з таких ключових питань: взаємодія з жителями відповідної території (вона повинна ґрунтуватися, насамперед, на партнерстві і співпраці), сервісний підхід до роботи дільничних (замість адміністративно-командного), що передбачає, перш за все, надання допомоги і послуг.

Для оптимізації системи та структури Національної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності запропоновано: 1) уніфікувати структуру центрального та територіальних органів поліції шляхом затвердження їх типової структури з урахуванням положень постанови Кабінету Міністрів України «Про упорядкування структури апарату центральних органів виконавчої влади, їх територіальних підрозділів та місцевих державних адміністрацій»; 2) розробити та затвердити типові положення про структурні підрозділи центрального та територіальних органів поліції, на основі яких кожний орган поліції зобов'язаний розробити власне положення про діяльність та структуру департаментів та управлінь; 3) розробити та затвердити Типове положення про департамент (управління) превентивної діяльності центрального (територіального) органу поліції.

Для розвитку видів, форм та методів профілактичної діяльності Національної поліції пропонується: 1) активізувати таку форму загальної профілактики, як інформаційно-просвітницька робота серед населення; 2) з метою удосконалення індивідуальної профілактики внести зміни до Методики проведення поквартирного (подвірного) обходу дільничним інспектором поліції; 3) запровадити сумісну роботу (співробітництво, взаємодію) територіальних органів поліції з органами місцевого самоврядування, громадськими формуваннями із забезпечення громадського порядку; 4) запровадити практику укладення

адміністративних договорів про взаємодію між територіальними органами поліції та громадою відповідного міста, села або селища, взявши за основу досвід деяких європейських держав (Великобританії, Латвії тощо); 5) з метою удосконалення інформаційно-аналітичної форми профілактичної роботи органів поліції регламентувати порядок та методику визначення причин та умов вчинення правопорушень, методи здійснення їх аналізу та систематизації; 6) передбачити застосування превентивного підходу, коли поліцейський зобов'язаний реагувати на заяви та повідомлення не лише про вже вчинене правопорушення, але і про можливу загрозу його вчинення (за наявності реальної загрози), про що внести відповідні доповнення до п. 5 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію»; 7) з метою розвитку внутрішньопрофілактичної діяльності визначити порядок співробітництва Відділу проведення люстрації Національної поліції України з Громадською радою з питань люстрації; розробити методику діяльності Відділу, порядок та форму звітності про здійснену роботу тощо.

На підставі застосування позитивного досвіду зарубіжних країн у сфері регулювання профілактики правопорушень органами поліції запропоновано наступні шляхи удосконалення профілактичної діяльності Національної поліції України: 1) прийняти Закон України «Про профілактику правопорушень», у якому визначити завдання, методи і форми, порядок здійснення, критерії оцінювання ефективності профілактичної діяльності різними правоохоронними органами, в тому числі Національною поліцією, основи їх взаємодії тощо; 2) автоматизувати певні управлінські процеси в органах поліції, наприклад запровадити на практиці реєстрацію правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі, що дозволить знизити рівень хабарництва в цій сфері, підвищити безпеку дорожнього руху тощо; 3) встановити порядок, форми і способи взаємодії органів поліції з іншими органами, уповноваженими здійснювати профілактичну діяльність, запровадити таку форму взаємодії, як координаційна угода; 4) запровадити планування і звітність встановленої форми у профілактичній діяльності органів поліції; 5) зобов'язати місцеві органи поліції в безпосередній співпраці з органами місцевого самоврядування брати участь у розробленні програм і концепцій щодо профілактики правопорушень у конкретному регіоні з урахуванням його особливостей; 6) посилити заходи щодо попередження вчинення правопорушень серед неповнолітніх, утворити спеціальні структурні підрозділи, на які й покладатиметься реалізація превентивних функцій; 7) розробити та впровадити механізм підвищення правової культури громадян, залучити до цього процесу органи поліції.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

Монографія:

1. Фелик В. І. Адміністративно-правове забезпечення профілактичної діяльності Національної поліції України : монографія / [за заг. ред. проф. О.М. Музичука. — Х. : Панов, 2016. — 511 с.

*Статті у наукових фахових виданнях України
та наукових періодичних виданнях інших держав:*

2. Фелик В. І. Правові аспекти державного управління в процесі реформування адміністративної діяльності органів внутрішніх справ / В. І. Фелик // Право України. — 2007. — № 8. — С. 97–101.

3. Фелик В. І. Правове бачення громадського порядку і громадської безпеки, що обумовлює зміни в системі адміністративних служб органів внутрішніх справ / В. І. Фелик // Право України. — 2008. — № 2. — С. 22–27.

4. Фелик В. І. Особливості компетенції органів внутрішніх справ щодо забезпечення прав і свобод громадян у провадженні в справах про адміністративні правопорушення / В. І. Фелик // Право України. — 2008. — № 12. — С. 59–65.

5. Фелик В. І. Проблеми документування адміністративних правопорушень у сфері громадського порядку / В. І. Фелик // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична. 2012. — Вип. 4. С. 220–225.

6. Фелик В. І. Профілактика правопорушень як особливий напрям діяльності Національної поліції України / В. І. Фелик // Прикарпатський юридичний вісник. — 2015. — № 3 (9). — С. 229–232.

7. Фелик В. І. Соціально-правове значення профілактичної діяльності Національної поліції України / В. І. Фелик // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». — 2015. — Вип. 3-2. Т. 3. — С. 186–188.

8. Фелик В. І. Місце Національної поліції в системі правоохоронних органів України / В. І. Фелик // Наука і правоохорона. — 2015. — № 1. — Ч.2. — С.

9. Фелик В. І. Международно-правовое регулирование профилактической деятельности Национальной полиции Украины / В. И. Фелик // Legea si viata (Закон и жизнь (Молдова)). — 2016. — № 10/2 (298). — С. 123–126.

10. Фелик В. И. Особенности финансового и материально-технического обеспечения профилактической деятельности Национальной полиции Украины / В. И. Фелик // Legea si viata (Закон и жизнь (Молдова)). — 2016. — № 11/2 (299). — С. 132–135.

11. Фелик В. И. Понятие и особенности координации профилактической деятельности Национальной полиции Украины / В. И. Фелик // Верховенство права. – 2016. – № 3. – С. 66–70.

12. Фелик В. І. Форми координації профілактичної діяльності Національної поліції України / В. І. Фелик // Порівняльно-аналітичне право. – 2016. – № 4. – С. 166–169 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pap.in.ua/4_2016/50.pdf.

13. Фелик В. І. Класифікація видів профілактичної діяльності Національної поліції України / В. І. Фелик // Форум права. – 2016. – № 4. – Форум права. – 2016. – № 4. – С. 313–316 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.

14. Фелик В. І. Класифікація принципів профілактичної діяльності Національної поліції України / В. І. Фелик // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – 2016. – Вип. 38. Т. 2. – С. 39–42.

15. Фелик В. І. Компетенція Національної поліції України як суб'єкта профілактичної діяльності / В. І. Фелик // Право UA. – 2016. – № 3. – С. 65–70.

16. Фелик В. І. Онтологічна характеристика об'єкту профілактичної діяльності Національної поліції України / В. І. Фелик // Право та Безпека. – 2016. – № 3 (62). – С. 94–98.

17. Фелик В. І. Особливості адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта профілактичної діяльності / В. І. Фелик // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2016. – № 3 (74). – С. 181–189.

18. Фелик В. І. Поняття та види форм профілактичної діяльності Національної поліції України / В. І. Фелик // Науковий вісник публічного та приватного права. – 2016. – № 1. – С. 221–226.

19. Фелик В. І. Проблема співвідношення понять «профілактика», «попередження» та «запобігання» правопорушенням в законодавстві України / В. І. Фелик // Європейські перспективи. – 2016. – № 4. – С. 128–132.

20. Фелик В. І. Система функцій профілактичної діяльності Національної поліції України / В. І. Фелик // Порівняльне аналітичне право. – 2016. – № 2. – С. 156–158.

21. Фелик В. І. Умови та підстави застосування методів примусу в профілактичній діяльності Національної поліції України / В. І. Фелик // Науковий вісник публічного та приватного права. – 2016. – № 4. – С. 208–212.

22. Фелик В. И. Зарубежный опыт правового регулирования осуществления органами полиции профилактической деятельности /

В. І. Фелик // Научный журнал «Власть и общество». – 2016. – № 4 (40). – Т.2 – С. 111–120.

23. Фелик В. І. Усовершенствование административно-правового регулирования профилактической деятельности Национальной полиции Украины / В. І. Фелик // *Legea si viata* (Закон и жизнь (Молдова)). – 2016. – № 12/3 (300). – С. 94–97.

24. Фелик В. І. Структура інформаційно-аналітичного забезпечення профілактичної діяльності Національної поліції України / В. І. Фелик // *Наше право*. – 2016. – № 5. – С. 54–57.

25. Фелик В. І. Види нематеріального забезпечення профілактичної діяльності Національної поліції України / В. І. Фелик // *Право UA*. – 2017. – № 1. – С. 52–56.

26. Фелик В. І. Місце Національної поліції України в системі інших органів та установ, що здійснюють профілактику правопорушень / В. І. Фелик // *Наше право*. – 2017. – № 1. – С. 62–66.

27. Фелик В. І. Особливості функціональної підготовки працівників поліції як суб'єктів профілактичної діяльності / В. І. Фелик // *Європейські перспективи*. – 2017. – № 1. – С. 85–89.

28. Фелик В. І. Содержание финансового обеспечения профилактической деятельности Национальной полиции Украины / В. І. Фелик // *Верховенство права*. – 2017. – № 1. – С. 58–63.

Тези наукових повідомлень на науково-практичних конференціях:

29. Фелик В. І. Проблеми покращення рівня обслуговування населення в діяльності служби дільничних інспекторів міліції та шляхи їх вирішення / В. І. Фелик // *Проблеми підготовки та вдосконалення професійної діяльності працівників міліції громадської безпеки : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Івано-Франківськ, 19 трав. 2006 р.)*. – Івано-Франківськ : ВОНР та РВД ПЮІ ЛьвДУВС, 2006. – С. 21–24.

30. Фелик В. І. Психопрофілактична та право-просвітницька робота на заняттях з іноземної мови / В. І. Фелик, Т. В. Остафійчук, Б. Б. Шаповалов // *Матеріали доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції із циклу «Сучасні підходи інтеграції та соціалізації дітей з особливими потребами» (17 січ. 2008 р., м. Луцьк)*. – Луцьк, 2008. – С. 44–50.

31. Фелик В. І. Актуальні питання органів внутрішніх справ щодо забезпечення прав і свобод громадян у провадженні в справах про адміністративні правопорушення / В. І. Фелик // *Актуальні проблеми чинного адміністративного законодавства: шляхи подолання та перспективи вдосконалення : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (30–31 трав. 2008 р., м. Івано-Франківськ)*. – Івано-Франківськ : ПЮІ ЛьвДУВС, 2008. – С. 76–80.

32. Фелик В. І. Особливості кадрового забезпечення Національної поліції України як суб'єкта профілактичної діяльності / В. І. Фелик // Актуальні питання теорії та практики застосування сучасного вітчизняного та міжнародного права : міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 11–12 лип. 2014 р.). – К. : Центр прав. наук. дослідж., 2014. – С. 88–91.

33. Фелик В. І. Мета профілактичної діяльності Національної поліції України / В. І. Фелик // Публічне адміністрування в сфері внутрішніх справ : матеріали круглого столу (Київ, 14 трав. 2015 р.). – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2015. – С. 366–369.

34. Фелик В. І. Структура Національної поліції України як суб'єкта профілактики правопорушень / В. І. Фелик // Чинники розвитку юридичних наук у XXI столітті : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 6–7 листоп. 2015 р.). – Д. : ГО «Правовий світ», 2015. – С. 64–66.

35. Фелик В. І. Переконавання як основний метод профілактичної діяльності Національної поліції України / В. І. Фелик // Пріоритетні проблеми юридичної науки: сучасний стан та перспективи вдосконалення : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 18–19 лип. 2015 р.). – К. : НДІ публіч. права, 2015. – С. 86–90.

36. Фелик В. І. Національна поліція України як основний суб'єкт профілактичної діяльності / В. І. Фелик // Правова реформа та забезпечення демократизаційних процесів і національної безпеки в Україні : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 14–15 жовт.). – О. : Міжнар. гуманітар. ун-т, 2016. – С. 81–84.

37. Фелик В. І. Форми спеціальної профілактики правопорушень в діяльності Національної поліції України / В. І. Фелик // Сучасні тенденції в юридичній науці України та зарубіжних країн : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 25–26 верес. 2015 р.). – Запоріжжя : Запорізь. міська громад. орг. «Істина», 2015. – С. 97–101.

38. Фелик В. І. Проблема співвідношення компетенції та повноважень Національної поліції України як суб'єкта профілактичної діяльності правопорушень / В. І. Фелик // Пріоритетні проблеми реформування системи законодавства України : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 21–22 жовт. 2016 р.). – К. : НДІ публіч. права, 2016. – С. 101–103.

39. Фелик В. І. Проблеми реалізації Національною поліцією України функцій з профілактики правопорушень / В. І. Фелик // Сучасна наукова дискусія: питання юриспруденції : матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 21–22 жовт. 2016 р.). – Запоріжжя : Класич. приват. ун-т, 2016. – С. 88–91.

40. Фелик В. І. Характеристика загальносоціальної профілактики правопорушень Національною поліцією України / В. І. Фелик // Верховенство права та правова держава : матеріали міжнар. наук.-практ.

конф. (м. Ужгород, 21–22 жовт. 2016 р.). – Ужгород : Ужгород. нац. ун-т, 2016. – С. 100–103.

*Опубліковані праці, які додатково відображають
наукові результати дисертації:*

41. Фелик В. І. Теоретико-правові аспекти нормотворення в адміністративному праві / В. І. Фелик // Держава і право. Юридичні і політичні науки. – 2008. – Вип. 39. – С. 308–315.

42. Фелик В. І. Теоретико-правові засади державного контролю у сфері виконавчої влади на сучасному етапі / В. І. Фелик // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. – 2008. – Вип. XIX. – С. 38–45.

43. Фелик В. І. Теоретико-правові засади правозастосування у адміністративному праві / В. І. Фелик // Університетські наукові записки. Часопис Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. – 2012. – Вип. 6. – С. 308–314.

44. Фелик В. І. Загальнотеоретичні підходи до розуміння принципів адміністративного права / В. І. Фелик // Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. – 2013. – Вип. 7. – С. 120–126.

45. Фелик В. І. Проблеми діяльності слідчих підрозділів в умовах нового кримінального процесуального законодавства / В. І. Фелик, Г. П. Долішний // Прикарпатський юридичний вісник. – 2016. – Вип. 1 (10). – С. 270–274.

46. Діяльність підрозділів міліції громадської безпеки : [навч.-практ. посіб. / Басиста І., Дроздова І., Долішний Г., Тепак Я., Фелик В.]. – Івано-Франківськ : Прикарпат. юрид. ін.-т ЛьвівДУВС, 2007. – 372 с. – У співавторстві.

47. Застосування окремих норм адміністративного законодавства : [навч.-практ. посіб. / Сало О. М., Долішний Г. П., Фелик В. І.]. – Івано-Франківськ : УМВС України в Івано-Франківській області, 2013. – 160 с. – У співавторстві.

48. Застосування окремих норм адміністративного законодавства : [навч.-практ. посіб. – Вид. друге / Долішний Г. П., Кушнірик М. П., Фелик В. І.]. – Івано-Франківськ : УМВС України в Івано-Франківській області, 2014. – 160 с. – У співавторстві.

АНОТАЦІЯ

Фелик В. І. Адміністративно-правове забезпечення профілактичної діяльності Національної поліції України. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес;

фінансове право; інформаційне право. – Харківський національний університет внутрішніх справ. – Харків, 2017.

Дисертацію присвячено комплексному аналізу особливостей адміністративно-правового забезпечення профілактичної діяльності Національної поліції України. Сформульовано поняття профілактики правопорушень як напряду правоохоронної діяльності Національної поліції України та з'ясовано її особливості. Охарактеризовано мету та завдання профілактичної діяльності Національної поліції України, узагальнено її принципи та функції, окреслено об'єкт та предмет профілактичної діяльності Національної поліції України. Визначено сучасний стан та місце адміністративно-правового регулювання в системі правових засад профілактичної діяльності Національної поліції України. Сформульовано поняття адміністративно-правового статусу Національної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності та охарактеризовано його структуру. Визначено компетенцію та повноваження Національної поліції України як суб'єкта профілактичної діяльності, розглянуто форми координації діяльності Національної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень. Здійснено класифікацію видів та форм профілактичної діяльності Національної поліції, охарактеризовано її методи. Визначено поняття, структуру та значення кадрового, інформаційно-аналітичного, фінансового, матеріально-технічного та інших видів забезпечення профілактичної діяльності Національної поліції. Розроблено практичні пропозиції щодо вдосконалення адміністративно-правового регулювання профілактичної діяльності Національної поліції України. Визначено можливості використання зарубіжного досвіду з метою удосконалення профілактичної діяльності Національної поліції України.

Ключові слова: Національна поліція, профілактика, попередження, запобігання, адміністративні правопорушення, принципи, адміністративно-правовий статус, функції, компетенція, повноваження, форми, методи, забезпечення.

АННОТАЦИЯ

Фелик В. И. Административно-правовое обеспечение профилактической деятельности Национальной полиции Украины. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени доктора юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право; информационное право. – Харьковский национальный университет внутренних дел. – Харьков, 2017.

Диссертация посвящена комплексному анализу особенностей административно-правового обеспечения профилактической

деятельности Национальной полиции Украины. В работе рассмотрены такие понятия, как «профилактическая деятельность», «административно-правовой статус», «субъект профилактической деятельности», «принципы профилактической деятельности», «функции профилактической деятельности» и пр., предложено собственное определение таких категорий, как: «профилактическая деятельность Национальной полиции Украины», «административно-правовой статус Национальной полиции Украины как субъекта профилактической деятельности», «компетенция Национальной полиции Украины как субъекта профилактической деятельности» и др.

Аргументировано, что профилактика правонарушений как направление правоохранительной деятельности Национальной полиции Украины – это система полицейских мер и полномочий, методов и способов их реализации, осуществляемых в целях предупреждения совершения правонарушений или предупреждения или уменьшения их негативных последствий, снижения уровня правонарушений в государстве и в отдельных регионах, обеспечения высокого уровня публичной безопасности и порядка.

Доказано, что особенностями профилактической деятельности Национальной полиции являются следующие: 1) в определенной степени осуществляется каждым служащим Национальной полиции в ходе выполнения своих должностных обязанностей; 2) реализуется только в пределах полномочий, предоставленных законодательством Украины, разрешенными методами и средствами; 3) осуществляется в следующих основных направлениях: выявление причин и условий, способствовавших совершению правонарушения, остановка уже начавшегося правонарушения, уменьшение или предупреждение его негативных последствий, предотвращение повторного совершения правонарушения лицом, которое ранее совершало преступление или правонарушение.

Обосновано, что Национальная полиция Украина занимает центральное место в системе других субъектов профилактической деятельности, что объясняется следующим: 1) профилактика правонарушений, выявление причин и условий, способствовавших их совершению, принятие мер по их устранению Законом Украины «О Национальной полиции» отнесены к основным полномочиям органов полиции; 2) органы полиции определены субъектом производства по наиболее многочисленной группе административных правонарушений, в результате чего именно на этот орган возлагается ответственность за своевременное выявление и предупреждение административных правонарушений, устранение их последствий; 3) разветвленная система органов полиции, их близость к населению, функционирование в структуре Национальной полиции участковых

инспекторов (офицеров), патрульной полиции и Департамента превентивной деятельности предоставляет данному органу реальную возможность осуществлять предупредительную деятельность; 4) органы полиции обладают широкой системой государственно-властных полномочий, в том числе полицейские имеют в своем арсенале систему превентивных полицейских средств и т.п.

Проанализированы положения научно-правовых источников, на основании которых определены основные недостатки современного административного законодательства в сфере регулирования профилактической деятельности Национальной полиции Украины.

С целью дальнейшего совершенствования национального законодательства и практики его применения разработаны предложения о необходимости внесения соответствующих изменений и дополнений в действующее законодательство Украины, в частности Закон «О Национальной полиции», обоснована необходимость принятия новой редакции Кодекса Украины об административных правонарушениях, Закона «О профилактике правонарушений», предложено разработать Концепцию реализации государственной политики в сфере профилактики правонарушений на период 2017–2020 гг., Положение об отделе участковых офицеров и шерифов Национальной полиции и т.п.

Для повышения эффективности проведения Национальной полицией Украины общих с другими органами и общественными формированиями профилактических мероприятий предложено создать единый координирующий орган, обязательными членами которого должны быть представители Национальной полиции.

Для оптимизации системы и структуры Национальной полиции как субъекта профилактической деятельности обоснована необходимость унификации структуры центрального и территориальных органов полиции путем утверждения их типовой структуры с учетом положений постановления Кабинета Министров Украины «Об упорядочении структуры аппарата центральных органов исполнительной власти, их территориальных подразделений и местных государственных администраций».

Ключевые слова: Национальная полиция, профилактика, предупреждение, предотвращение, административные правонарушения, принципы, административно-правовой статус, функции, компетенция, полномочия, формы, методы, обеспечение.

SUMMARY

Felyk V. I. Administrative and Legal Provision of Preventive Activities of the National Police of Ukraine. – *On the manuscript.*

The thesis for a doctoral degree by the specialty 12.00.07 – administrative law and procedure; financial law; informational law. – Kharkiv National University of Internal Affairs. – Kharkiv, 2017.

The thesis is devoted to comprehensive analysis of characteristics of administrative and legal provision of preventive activities of the National police of Ukraine. The concept of crime prevention as a direction of law enforcement activity of the National police of Ukraine has been formulated; its characteristics have been clarified. The objective and tasks of preventive activity of the National police of Ukraine have been characterized; its principles and functions have been summarized; the object and subject of the preventive activities of the National police of Ukraine have been outlined. The current state and place of administrative and legal regulation in the system of legal principles of the preventive activity of the National police of Ukraine have been determined. The concept of administrative and legal status of the National police as the subject of preventive activities has been formed; and its structure has been characterized. Jurisdiction and authorities of the National police of Ukraine as the subject of preventive activities have been defined; forms of coordination of the activities of the National police as the subject of crime prevention have been considered. The classification of types and forms of preventive activity of the National police has been accomplished; its methods have been characterized. The concept, structure and value of human, information and analytical, financial, logistical and other types of preventive activities of the National police have been determined. Practical suggestions for improving administrative and legal regulation of the preventive activities of the National police of Ukraine have been elaborated. The possibility of using international experience to improve the preventive activities of the National police of Ukraine has been determined.

Key words: National police, prevention, preventing, precaution, administrative offenses, principles, administrative and legal status, functions, jurisdiction, authorities, forms, methods, provision.